

موضع خامنه‌ای برای توازن در مذاکره هسته‌ای

به قلم عمر کرمی (/fa/experts/mr-krmy-0/)

۲۴ ژوئن ۲۰۲۳

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/khameneis-nuclear-balancing-act

العربية (/ar/policy-analysis/khamnyy-whfz-altwazn-alnwwy/)

درباره نویسنده

عمر کرمی (/fa/experts/mr-krmy-0/)

عمر کرمی مدیر ضداطلاعات در شرکت امنیت سایبری سیکس گیل (Sixgill) در اسرائیل است. او پیش از این پژوهشگر مهمان در انستیتو واشنگتن بوده است و نیز مدیریت کارهای پژوهشی و تحلیلی نیروهای دفاعی اسرائیل در حوزه خاورمیانه را بر عهده داشته است.

تحلیل کوتاه

خامنه‌ای در راستای تمایل به حفظ همه گزینه‌ها در مذاکرات هسته‌ای در تازه‌ترین سخنان خود برای توافق بالقوه چراغ زرد نشان داد

در ۱۱ ژوئن علی خامنه‌ای رهبر جمهوری اسلامی ایران برای اولین بار در سال‌های گذشته در مقابل جمعی از متخصصان و کارشناسان صنعت هسته‌ای ایران سخنرانی کرد (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=53111>). همزمان با این سخنرانی گزارش‌هایی منتشر می‌شود حاکی از مذاکرات هسته‌ای غیرمستقیم تهران و واشنگتن در عمان طبق معمول او از این فرصت استفاده کرد تا پیام‌های ضمنی و صریح خود را به مخاطبان داخلی و خارجی برساند و در اصل مرزهایی را برای تعامل دولت ایران با ایالات متحده و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی ترسیم کند.

تمایل به پذیرش توافق ولی نه هر توافقی. خامنه‌ای صراحتاً به احیای توافق سال ۲۰۱۵ موسوم به برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) اشاره ای نکرد ولی به جای آن از یک «توافق» مبهم‌تر سخن گفت با تأکید بر اینکه برای دستیابی به یک توافق جدید مشکلی در میان نیست اما چنین توافقی باید با رعایت یک رشته شرایط معین انجام شود. او به ویژه متذکر شد که ساختار هسته‌ای کنونی ایران نباید تغییر کند شرطی که مخاطبان سخنرانی با شعار یکصدای «الله اکبر» از آن حمایت کردند. پس از این دیدار همین ایده در اظهارات رسانه ای بهروز کمالوندی سخنگوی سازمان انرژی اتمی ایران مورد تأکید قرار گرفت. روزنامه رسمی دولت یعنی روزنامه *ایران* هم مطالبی منتشر کرد با عناوینی چون «توافقی که زیرساخت‌های هسته‌ای را حفظ کند» و «باید زیرساخت‌های هسته‌ای حفظ شود».

همکاری با آژانس باید ادامه یابد اما با اعمال محدودیت. به نظر خامنه‌ای حفظ ارتباط و همکاری با آژانس در چارچوب مقررات پادمانی آژانس «ضروری» است اما صرفاً باید در چارچوب موجود نظارت آژانس باشد و نباید به نظارت‌هایی فراتر از آن رضایت داد. خامنه‌ای با اشاره به روابط پر تنش تهران و آژانس بار دیگر بر بی‌اعتمادی خود به این دیدبان اتمی تأکید کرد و مدعی شد که ایران نباید زیر بار «درخواست‌های زورگویانه و ادعاهای خلاف واقع» برود. اظهارات او در پی انتقادهای رافائل گروسسی مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در اوایل ماه جاری میلادی (<https://www.iaea.org/newscenter/statements/iaea-director-generals-introductory-statement-to-the-board-of-governors-5-jun-2023>) درباره اجرای توافق ماه مارس ایران با آژانس بیان شد.

رهبر جمهوری اسلامی همچنین مقامات ایرانی را ترغیب کرد که هنگام «دادن دسترسی‌ها و اطلاعات» به آژانس از قانون مصوب مجلس در دسامبر ۲۰۲۰ با عنوان «ققدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها و صیانت از حقوق ملت ایران» تخطی نکنند. این قانون دولت گذشته را مکلف می‌کرد که اگر تحریم‌های بین‌المللی بر بانک‌ها و نفت ایران رفع نشد گام‌های اساسی در برنامه هسته‌ای برداشته شود از

جمله غنی‌سازی اورانیوم ۲۰ درصدی از سرگرفته شود و سطح نظارت آژانس کاهش یابد. در سال ۲۰۲۱ حسن روحانی رئیس‌جمهوری وقت ایران این قانون را عامل جلوگیری از تلاش‌ها برای احیای برجام دانست. اما ماه گذشته خامنه‌ای اعلام کرد که این قانون «کشور را از سرگردانی در قضیه هسته‌ای» نجات داده است.

به غرب نمی‌توان اعتماد کرد خامنه‌ای در ادامه الگوی دیرینه خود دولت و مردم ایران را به حفظ بی‌اعتمادی به «دشمن» ترغیب کرد و گفت که مسئولان ایرانی در «۲۰ سال چالش هسته‌ای فهمیدند که چه کسانی قابل اعتمادند و چه کسانی قابل اعتماد نیستند». او آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و طرف‌های مذاکره‌کننده درباره برجام را به دلیل آنچه که بدعهدی در وعده‌هایشان خواند مورد انتقاد قرار داد و از اینکه ایران به دلیل اعتماد بیش از حد به این بازیگران آسیب دید ابراز تأسف کرد.

تهدید و فشار موجب بازدارندگی ایران نمی‌شود خامنه‌ای با تأکید بر اینکه غرب تلاش می‌کند مانع پیشرفت ایران شود و ملت ایران را تحقیر کند به «شورهای قدرتمندی که معتقدند ایران ضعیف یا درمانده است هشدار داد» از نظر او **ندایوم پیشرفت برنامه هسته‌ای (https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/bidens-iran-gamble)** «تحقیر» غربی‌ها است. خامنه‌ای اگرچه مدعی شد که به دلایل دینی ایران تمایلی به دستیابی به سلاح هسته‌ای ندارد در عین حال اعلام کرد که اگر ایران بخواهد به مسیر ساخت سلاح برود غرب نخواهد توانست جلوی آن را بگیرد.

صنعت هسته‌ای به نفع کشور است بخش قابل توجهی از سخنرانی خامنه‌ای به بیان این اختصاص یافت که دستاوردهای هسته‌ای تهران چگونه معیشت مردم را در بخش‌های مختلف اقتصاد بهبود بخشیده و غرور ملی را تقویت کرده است. او از سازمان انرژی اتمی خواست تا به توسعه برنامه هسته‌ای خود تا رسیدن به هدف تولید ۲۰ هزار مگاوات برق از انرژی هسته‌ای ادامه دهد. در مقام مقایسه ایالات متحده آمریکا تا سال ۲۰۲۱ ۹۵ هزار و ۴۹۲ مگاوات برق هسته‌ای تولید می‌کرد. نرخی که مستلزم ۹۴ رآکتور فعال بود. خامنه‌ای حتی مقام‌ها را به «تجاری‌سازی» محصولات و خدمات هسته‌ای ترغیب کرد چرا که به گفته او این محصولات «بازارهای خوبی در دنیا دارند».

محافظت از خود در برابر تصمیم خامنه‌ای در سخنرانی ۲۰ می (https://english.khamenei.ir/news/9783/Against-enemies-desires-maintain-policy-of-honorable-relations) در دیدار با مقام‌های ارشد وزارت خارجه و سفیران جمهوری اسلامی گفت که حفظ توأمان اصول و انعطاف‌پذیری در سیاست خارجی ایران منافاتی با هم ندارد و از مخاطبانش خواست تا به «دیپلماسی التماسی» وارد نشوند. او در توضیح گفت سخنان قبلی‌اش در سال ۲۰۱۳ که در آن مفهوم «نرمش قهرمانانه» را مطرح کرده بود و بسیاری آن را چراغ سبز به مذاکرات با آمریکا تعبیر کردند به غلط تفسیر شد. او انعطاف را با «تقیه» مقایسه کرد که پنهان نگه داشتن نیت واقعی برای رسیدن به هدف است. به نظر می‌رسد اظهارات خامنه‌ای در ۱۱ ژوئن همین مسیر را پی می‌گیرد یعنی همان ابهام موجود در سخنرانی‌های قبلی درباره مذاکرات هسته‌ای را حفظ می‌کند و در عین حال به تعادل میان انعطاف و اصول نیز توجه دارد. به این ترتیب جا برای رسیدن به توافق می‌گذارد اما می‌خواهد اطمینان یابد که مخاطبانش محدوده توافق را درک می‌کنند.

عمر کرمی پژوهشگر مهمان پیشین در انستیتو واشنگتن است. ❖

RECOMMENDED

گزارش‌های تفصیلی

آیا ایران به دنبال تشویق افراطیون شیعه در آمریکا به خشونت است؟

BRIEF ANALYSIS

Egypt's Approach to Conflict in Sudan: A Simmering Crisis

ژوئن ۲۰۲۳

◆
Anthony Skinner

(/policy-analysis/egypts-approach-conflict-sudan-simmering-crisis)

BRIEF ANALYSIS

The Danger of Violent Escalation in the West Bank

ژوئن ۲۰۲۳

◆
Ehud Yaari

(/policy-analysis/danger-violent-escalation-west-bank)

TOPICS

(fa/policy-analysis/mn-ashah/) منع اشاعه

REGIONS & COUNTRIES

(fa/policy-analysis/ayran/) ایران